DOI 10.69085/si20262159

ГРАЖДАНСКОПРАВНИ ПРОБЛЕМИ ПРИ ИЗВЪРШВАНЕ НА ПРАВНИ ДЕЙСТВИЯ В ЕЛЕКТРОННА СРЕДА ОТ МАЛОЛЕТНИ И НЕПЪЛНОЛЕТНИ ЛИЦА

Магдалена Палкова
Студент I курс, Юридически факултет
Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

Резюме: *Статията разглежда несъответствието между правилата за дееспособността на децата по чл. 3 и чл. 4 от Закона за лицата и семейството и правните действия, които те всекидневно извършват в интернет. Разгледани са три групи въпроси: липсата на надежден начин за проверка на възрастта онлайн; границите на „обикновената дребна сделка“ при микротранзакциите и покупките на виртуална валута и съотношението между съгласието за обработване на лични данни по чл. 25в от Закона за защита на личните данни и съгласието на родителя по чл. 4, ал. 2 от Закона за лицата и семейството. Представени са основанията за недействителност по чл. 27 от Закона за задълженията и договорите, трудностите при доказването и проблемът с връщането на вече използвано цифрово съдържание. Изводът е, че действащата уредба дава закрила, която трудно се осъществява на практика, поради което са формулирани предложения de lege ferenda.*

Ключови думи: *дееспособност, малолетни и непълнолетни лица, електронно изявление, дребни сделки, микротранзакции, унищожаемост, цифрово съдържание*

CIVIL LAW PROBLEMS OF LEGAL ACTS PERFORMED IN THE ELECTRONIC ENVIRONMENT BY MINORS

Magdalena Palkova
Student, Faculty of law, Plovdiv University[1]

Abstract: *The article examines the mismatch between the rules on the legal capacity of children under Articles 3 and 4 of the Bulgarian Persons and Family Act and the legal acts children perform online every day. Three groups of questions are discussed: the lack of a reliable method of age assurance online; the limits of the “ordinary petty transaction” exception in the context of micro-transactions and purchases of in-game virtual currency; and the relationship between consent to the processing of personal data under Article 25c of the Personal Data Protection Act and the parent’s assent under Article 4(2) of the Persons and Family Act. The article also presents the grounds of invalidity under Article 27 of the Obligations and Contracts Act, the difficulties of proof and the problem of returning digital content that has already been used. The conclusion is that the existing framework provides protection that is difficult to enforce in practice, and proposals de lege ferenda are formulated.*

Key words: legal capacity, minors, electronic statement, petty transactions, micro-transactions, avoidance of contracts, digital content.

[1] Разработката е класирана на второ място в Студентска юридическа научна академия 2026 г.

I. Увод

Правилата за това какви сделки могат да сключват децата у нас са писани в средата на миналия век. Те стъпват върху едно мълчаливо предположение, че договорът се сключва лице в лице. Продавачът вижда купувача и по външния му вид може поне приблизително да прецени дали насреща му стои дете. Върху този модел са изградени Законът за лицата и семейството[2] и Законът за задълженията и договорите.[3] Днес това предположение вече не важи. Според данните, посочени в Резолюцията на Европейския парламент относно защитата на непълнолетните лица онлайн, 97% от младите хора използват интернет всеки ден, а всяко четвърто дете или младеж проявява „проблемна" употреба на смартфон с модели на поведение, близки до зависимост.[4] Когато натиска бутон „Съгласен съм", приема общи условия, регистрира профил в социална мрежа или купува виртуална валута в игра, детето извършва правни действия в обем, какъвто законодателят от 1949 г. не е могъл да предвиди. Насрещната страна, обикновено търговец от друга държава, не вижда нищо освен данни на екран. Единственото твърдение за възрастта на потребителя идва от самия потребител. Оттук идва и основното противоречие, което е предмет на настоящото изложение. Гражданското право свързва действителността на сделката с едно лично качество на страната – нейната дееспособност. Дигиталната среда обаче е устроена така, че точно това качество остава непроверимо.

Целта на статията е да представи как действащата българска уредба защитава имуществените интереси на децата и на техните родители при правни действия в интернет и къде тази защита среща трудности. Изложението е ограничено до гражданскоправната страна на проблема и следва три стъпки: теоретична рамка, специфични проблеми на електронната среда и последици от недействителността.

II. Теоретична рамка – дееспособност на подрастващите

1. Правно положение на малолетните лица

Малолетни са лицата, които не са навършили 14 години – така гласи чл. 3, ал. 1 ЗЛС. За тях законът е категоричен: вместо тях и от тяхно име правни действия извършват законните им представители, т.е. родителите или настойникът (ал. 2). Това е състояние на пълна недееспособност. Волята на самото дете не поражда правни последици; те настъпват от изявлението на представителя, направено от името и за сметка на детето.[5] Съпоставката между двата текста разкрива една разлика, която тук има значение. Чл. 4, ал. 2 ЗЛС изрично позволява на непълнолетните да сключват сами обикновени дребни сделки. Чл. 3, ал. 2 ЗЛС мълчи по въпроса. Доктрината все пак приема, че и малолетните извършват валидно сделките за задоволяване на всекидневни нужди с нищожна стойност – било по силата на установен обичай, било защото се смята, че родителят мълчаливо ги е овластил.[6] Разбирането

[2] Закон за лицата и семейството, Обв. ДВ, бр.182 от 09.08.1949 г., в сила от 10.09.1949 г., с посл. изм. и доп.

[3] Закон за задълженията и договорите, Обн. ДВ, бр. 275 от 22.11.1950 г., в сила от 1.01.1951 г., с посл. изм. и доп.

[4] Резолюция на Европейския парламент от 26 ноември 2025 г. относно защитата на непълнолетните лица онлайн (2025/2060(INI)), P10_TA(2025)0299. ОВ, C/2026/1708, 24.04.2026 [онлайн]. Достъпна на интернет адрес: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/HTML/?uri=CELEX:52025IP0299

[5] Павлова, М. Гражданско право. Обща част. 3. изд., С., Сиела, 2023, с. 232 – 243 (Pavlova, M. Grazhdansko pravo. Obshta chast. 3. izd.,S., Siela, 2023, s. 232 – 243)

[6] Таджер, В. Гражданско право на НРБ. Обща част. Дял II. 2. изд., С., Софи-Р, 2001, с. 74 – 75 (Tadzher, V. Grazhdansko pravo na NRB. Obshta chast. Dyal II. 2. izd., S., Sofi-R, 2001, s. 74 – 75)

работи добре във физическия свят. Там дребната сделка е дребна и фактически: детето може да похарчи толкова, колкото носи в джоба си. Онлайн това естествено ограничение отпада, размерът на плащането вече не зависи от съдържанието на джоба, а от лимита на картата, запаметена в устройството.

2. Правно положение на непълнолетните лица

Между 14 и 18 години законът поставя лицата в друго положение. Те са непълнолетни (чл. 4, ал. 1 ЗЛС) и извършват правни действия със съгласието на родителите или попечителите си. Две неща обаче могат да правят сами: да сключват обикновени дребни сделки за задоволяване на текущите си нужди и да разполагат с това, което са придобили със своя труд (ал.2). Тук вече става дума за ограничена, а не за пълна недееспособност. Изявлението на детето има правно значение, но по правило се нуждае от допълване със съгласието на родителя.[7] Двете изключения по чл. 4, ал. 2 ЗЛС имат различна логика. Първото (дребните сделки) стъпва на съображението, че сделките с незначителна стойност не застрашават сериозно имуществото на детето. Второто (разпореждането с придобитото със собствен труд) признава известна самостоятелност на непълнолетния по отношение на парите, които сам е спечелил.[8] Освен това, чл. 130, ал. 3 и 4 СК въвежда допълнителни ограничения за разпорежданията с определени видове имущество на детето. Важно е да се отбележи и следното. До края на 2023 г. непълнолетният, навършил 16 години, можеше да сключи брак с разрешение на районния съдия и с това ставаше дееспособен. Тази възможност беше премахната и не съществува в правния мир от 22 декември 2023 г.[9] Следователно, днес не съществува нито едно изключение: всяко лице под 18 години е или малолетно, или непълнолетно.

3. Правното действие в електронна среда

За да преценим дали тези правила важат и онлайн, трябва да отговорим на един въпрос: какво представлява натискането на бутон? Според чл. 2, ал. 1 ЗЕДЕУУ електронно изявление е словесно изявление, представено в цифрова форма чрез общоприет стандарт за преобразуване, разчитане и представяне на информацията. По силата на чл. 3, ал. 2 ЗЕДЕУУ писмената форма се смята за спазена, ако е съставен електронен документ, съдържащ електронно изявление.[10] Самата платформа – онлайн магазин, мобилно приложение или социална мрежа, представлява услуга на информационното общество. Според определението на чл. 1, ал. 3 ЗЕТ това са услуги, които обикновено са възмездни, предоставят се от разстояние чрез електронни средства и то след изрично изявление от страна на получателя. Именно това понятие използва по-нататък и уредбата на съгласието за обработване на лични данни.[11]

Оттук следва основен за изложението извод. Натискането на бутон „Съгласен съм“, „Купи сега“ или „Приемам общите условия“ е волеизявление, което поражда правни после-

[7] Павлова, М., Цит. съч., с.237-238

[8] Пак там.

[9] Алинеи 2 – 4 на чл. 6 СК са отменени с §1 от Закона за изменение и допълнение на Семейния кодекс, Обн. ДВ, бр. 106 от 22.12.2023 г., в сила от 22.12.2023 г. Вж. Семеен кодекс, Обн. ДВ, бр. 47 от 23.06.2009 г., в сила от 1.10.2009 г., с посл. изм. и доп.

[10] Закон за електронния документ и електронните удостоверителни услуги (загл. изм., Обн. ДВ, бр. 85 от 2017 г.), Обн. ДВ, бр. 34 от 6.04.2001 г., в сила от 6.10.2001 г., с посл. изм. и доп.

[11] Закон за електронната търговия, Обн. ДВ, бр. 51 от 23.06.2006 г., в сила от 24.12.2006 г., с посл. изм. и доп.

дици – това следователно е правно действие по смисъла на чл. 3, ал. 2 и чл. 4, ал. 2 ЗЛС. Формата на изявлението не променя изискванията към дееспособността на автора му. Тук може да се възрази, че правилата от 1949 г. отдавна са изместени от европейското законодателство в областта на цифровите услуги. Такова възражение не издържа. Директива (ЕС) 2019/770 урежда съдържанието на договорите за цифрово съдържание, но чл. 3, §10 изрично изключва от приложното ѝ поле общото договорно право на държавите членки, сред което са и правилата за сключването и действителността на договорите.[12] Дееспособността е именно такъв въпрос и остава изцяло на националните правни системи. Затова чл. 3 и чл. 4 ЗЛС не са остарели текстове, те са приложимото право и днес.

III. Специфични гражданскоправни проблеми в интернет

1. Липсата на надежден начин за проверка на възрастта

Най-разпространеният начин за установяване на възрастта онлайн е самото лице да я обяви. Потребителят въвежда рождена дата в поле, което никой не проверява. Комисията за защита на личните данни обръща изрично внимание на този проблем. Според нея доставчиците на онлайн услуги трябва да познават своята аудитория и да предприемат подходящи стъпки, за да идентифицират потребителите си.[13] Сходно задължение има и на европейско равнище: чл. 28 от Акта за цифровите услуги изисква онлайн платформите, достъпни за непълнолетни лица, да осигуряват високо ниво на неприкосновеност, безопасност и сигурност.[14]

Възниква въпросът какво значение има невярната декларация за възраст. Изявлението за навършена възраст не е волеизявление, насочено към правни последици, а съобщение за факт. То не може да създаде дееспособност, защото дееспособността възниква по силата на закона с навършването на определена възраст, а не по волята на страните. Това не означава обаче, че неверността на декларацията е без значение изобщо. Тя може да бъде основание за отговорност за вреди, но само доколкото детето е било в състояние да разбира свойството и значението на извършеното (арг. от чл. 47, ал. 1 ЗЗД). Когато не е било, отговорност носят родителите на основание чл. 48 ЗЗД.

2. Границата на „дребните сделки“ и микротранзакциите

Законът не дава определение на „обикновена дребна сделка за задоволяване на текущите нужди“. Самата формулировка обаче съдържа три изисквания, които трябва да са на-

[12] Директива (ЕС) 2019/770 на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 2019 година за някои аспекти на договорите за предоставяне на цифрово съдържание и цифрови услуги. ОВ, L 136, 22.05.2019, с. 1 – 27. Директивата е въведена у нас със Закона за предоставяне на цифрово съдържание и цифрови услуги и за продажба на стоки, Обн. ДВ, бр. 23 от 19.03.2021 г., в сила от 1.01.2022 г.

[13] Комисия за защита на личните данни – Анализ на тема „Правата на децата и младите хора при работа в дигитални платформи. Защита и укрепване на правата на децата и младите хора“ [онлайн]. [Последно посетен на 15.08.2026 г.]. Достъпен на интернет адрес: https://cpdp.bg/homedefault/%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B8%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F/%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D1%86%D0%B0%D1%82%D0%B0%D0%B8%D0%BC%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BE%D1%8%D0%B0-%D0%BF%D1%80%D0%B8-%D1%80%D0%B0/

[14] Регламент (ЕС) 2022/2065 на Европейския парламент и на Съвета от 19 октомври 2022 година относно единния пазар на цифрови услуги (Акт за цифровите услуги). ОВ, L 277, 27.10.2022, с. 1 – 102

лице едновременно: сделката да е обикновена, т.е. обичайна за съответната възраст; да е дребна по стойност и да задоволява текуща, а не бъдеща нужда. Прилагането на тези признаци към микротранзакциите е най-трудният практически въпрос в разглежданата материя. Взета сама за себе си, покупката на виртуален предмет за едно евро очевидно е незначителна. Проблемът е, че микротранзакцията почти никога не е една. Механизмът обикновено е двустъпков: първо с реални пари се купува виртуална валута, а след това тя се харчи за цифрово съдържание. Така връзката между натискането на бутона и действителният паричен разход се губи. Детето вижда, че „харчи" осемстотин кристала, а не, че е платило четиридесет евро. Когато към това се прибави и запаметена в устройството карта, при която не се иска отделно потвърждение, единственото фактическо ограничение пред разхода остава наличността по сметката.

Признакът „дребност" не бива да се преценява при всяко отделно кликване поотделно. Когато поредица от микротранзакции е извършена за кратко време, в едно и също приложение и с един и същ платежен инструмент, тя следва да се преценява като едно цяло. Иначе се стига до абсурден резултат: сделка за стотици евро ще бъде валидна само, защото е разделена на достатъчно на брой части. Втори аргумент е самата формулировка на закона. „Текущата нужда" по чл. 4, ал. 2 ЗЛС предполага задоволяване на потребност, а не участие в система от покупки, устроена така, че да поддържа интереса на играча и да го подтиква към нови разходи.

3. Регистрация в социални мрежи и предоставяне на лични данни от деца

Регистрацията в социална мрежа е договор. Потребителят приема общи условия, а насрещната страна се задължава да предоставя услугата – налице е двустранна сделка. Вместо пари обаче търговецът получава лични данни. Съгласно чл. 3, §1, ал. 2 от Директива (ЕС) 2019/770 нейният режим се прилага и когато потребителят не плаща цена, а предоставя лични данни, освен ако тези данни се обработват единствено, за да бъде предоставена самата услуга или за да изпълни търговецът свое законово задължение.[15] При социалните мрежи това изключение по правило не се прилага, защото данните се използват и за профилиране и за реклама, т.е. за цели, които са извън самото предоставяне на услугата. Щом регистрацията е сделка, тя изисква дееспособност и попада под чл. 3 и чл. 4 ЗЛС.

Тук се появява и втори проблем, какъвто липсва при обикновената покупка. За да обработва законно данните на дете, ненавършило 14 години, търговецът се нуждае от съгласие, дадено от родителя или настойника (чл. 25в ЗЗЛД). В доктрината се посочва, че тази възрастова граница е избрана именно по съответствие с чл. 3, ал. 2 ЗЛС.[16] Когато детето само е декларирало по-висока възраст, каквото е обичайното положение, такова съгласие изобщо липсва. Така едно и също кликване поражда две отделни нередности: сделка, сключена от напълно недееспособно лице, и обработване на лични данни без правно основание.

---

[15] Директива (ЕС) 2019/770, Цит. съч., чл. 3, §1, ал. 2

[16] Фети, Н. Промените в Закона за защита на личните данни, свързани с прилагането на Регламент (ЕС) 2016/679. – ЕПИ Търговско и облигационно право Feti, N. Promenite v Zakona za zashtita na lichnite danni, svarzani s prilaganeto na Reglament (ES) 2016/679. – EPI Targovsko i obligatsionno pravo () [онлайн], 2019. [Последно посетен на 15.08.2026 г.]. Достъпен на интернет адрес: https://trudipravo.bg/izbrani-statii/izbrani-statii-ot-epi-targovsko-pravo-i-obligatsionno-pravo/promenite-v-zakona-za-zashtita-na-lichnite-danni-svarzani-s-prilaganeto-na-reglament-es-2016-679/. Вж. и чл. 8, §1 от Регламент (ЕС) 2016/679, който допуска държавите членки да определят възраст между 13 и 16 години.

При непълнолетните положението е обърнато. Лицето на петнадесет години може валидно да даде съгласие за обработване на данните си, защото вече е навършило 14 години. То обаче не може валидно да сключи договора, в рамките на който тези данни ще се обработват, без съдействието на родителя си. Тоест над личните си данни детето има самостоятелност, каквато няма над имуществото си, при положение, че именно имуществото е обектът, който чл. 4 ЗЛС е създаден да пази. Практическото значение на всичко това се разкрива при недействителността. Ако договорът за регистрация бъде унищожен, чл. 34 ЗЗД задължава всяка страна да върне на другата полученото. Търговецът е получил лични данни, а те не могат да бъдат върнати в буквалния смисъл на думата. Единствената възможна форма на връщане е заличаването им.

IV. Недействителност на сделките и имуществени последици

1. Основания за недействителност

Според чл. 27 ЗЗД унищожаеми са договорите, сключени от недееспособни или сключени от техен представител без спазване на изискванията, установени за тях. В доктрината се обсъжда дали разпоредбата обхваща и напълно недееспособните, т.е. малолетните. Според едното становище чл. 27 ЗЗД трябва да се тълкува стриктно и сделките на напълно недееспособните са нищожни поради липса на съгласие по чл. 26, ал. 2, изр. 1, пр. 2 ЗЗД. Според другото становище разпоредбата обхваща и малолетните, поради което и техните договори са унищожаеми. За целите на по-нататъшното изложение се възприема второто становище, тъй като то е по-близо до буквата на чл. 27 ЗЗД, който говори общо за недееспособни.[17] Разграничението има практическо значение. Нищожността действа по право и може да бъде заявена безсрочно, но и от всяка страна, включително от търговеца. Унищожаемостта, обратно, може да бъде поискана само от страната, в чийто интерес законът я допуска (чл.32, ал. 1 ЗЗД), т.е. само от детето. Правото се погасява с тригодишна давност, която при непълнолетието започва да тече от деня, в който лицето навърши пълнолетие (чл.32, ал. 2 ЗЗД). Това означава, че непълнолетен, направил покупки на петнадесет години, може да предяви иска си до навършване на двадесет и една. Дотогава искът може да бъде предявен и от родителя в качеството му на законен представител, съответно със съгласието му.

Тук трябва да се спомене и едно правило от потребителското право, което в разглеждания случай по-скоро вреди на потребителя. Когато купува онлайн, потребителят по правило има 14 дни, в които може да се откаже от договора, без да посочва причина (чл. 50 ЗЗП). При цифровото съдържание обаче това право отпада, ако изпълнението вече е започнало с изричното съгласие на потребителя и той е потвърдил, че знае, че така губи правото си на отказ (чл. 57, т. 13 ЗЗП).[18] Точно това потвърждение е вградено в самата покупка при цифровите магазини – потребителят го дава, преди да плати, обикновено без изобщо да го забележи. Затова 14-дневният срок отпада още в момента на покупката и защитата остава изцяло в полето на гражданското право.

[17] По въпроса за недействителността на сделките, сключени от неспособни лица, вж. Павлова, М., Цит. съч., с. 490 – 524; Таджер, В., Цит. съч., с. 506 – 507

[18] Закон за защита на потребителите, Обн. ДВ, бр. 99 от 9.12.2005 г., в сила от 10.06.2006 г., с посл. изм. и доп. С разпоредбите на чл. 50 – 57 ЗЗП е въведена Директива 2011/83/ЕС относно правата на потребителите.

2. Проблемът с доказването

Дори когато основанието за недействителност е налице, искът среща сериозна доказателствена пречка. Според чл. 154, ал. 1 ГПК всяка страна е длъжна да установи фактите, на които основава исканията си.[19] Искът принадлежи на самото дете, което се представлява или подпомага от родителя си. Ищецът трябва да докаже, че изявлението изхожда от детето, а не от титуляря на профила и на платежния инструмент. Погледнато отвън обаче транзакцията е извършена от профил, регистриран на пълнолетно лице, потвърдена е с неговите средства за сигурност и е осчетоводена по неговата платежна сметка. Данните за устройството и часа на транзакцията при това се пазят от търговеца, а не от родителя.

Показателно е, че в достъпната публикувана българска съдебна практика не се откриват решения по искове за унищожаване на договори за покупка на цифрово съдържание, сключени от малолетни или непълнолетни лица. Липсата на практика не означава липса на спорове. По-скоро тя показва, че при цена на иска от няколкостотин евро разноските и трудностите при доказването обезсърчават предявяването му. Затова в сравнителноправен план проблемът беше решен не по исков, а по регулаторен път. Федералната търговска комисия на САЩ постигна споразумения, по които Apple възстанови не по-малко от 32,5 млн. долара, а Google – не по-малко от 19 млн. долара на родители, таксувани за неразрешени покупки в приложения, извършени от техните деца.[20]

3. Проблемът с връщането на използвано цифрово съдържание

Вече беше посочено, че по чл. 34 ЗЗД при унищожаване на договора всяка от страните дължи връщане на полученото. Прилагането на това правило към цифровото съдържание обаче е особено проблематично. Детето е получило виртуална валута, която вече е изразходвана. То е използвало временно предимство в играта, което вече не съществува. Или е ползвало абонамент, при който получава услуга през определен период, а не вещ. Когато връщането в натура е невъзможно, задължението за връщане се урежда по правилата за дадено без основание (чл. 55-58 ЗЗД). Съгласно чл. 57, ал. 2 ЗЗД получателят, който е изразходвал полученото преди поканата, дължи само онова, от което се е възползвал. Тази разпоредба обаче говори за вещ, а цифровото съдържание не е вещ, поради което тя може да намери приложение само по аналогия. Тук обаче се проявява една особеност. Цифровият актив няма самостоятелна стойност извън платформата: предметът, който детето е „потребило“, е запис в база данни, контролирана от търговеца, и заличаването му е технически тривиално. Затова, според мен, детето не следва да дължи парична равностойност за такова съдържание. Търговецът, от своя страна, дължи връщане на платената сума по чл. 34 ЗЗД срещу заличаване на съответния актив от профила.

Практиката на пазара обаче върви в обратна посока. Общите условия на големите цифрови магазини по правило предвиждат, че извън изрично уредените в тях случаи всички

[19] Граждански процесуален кодекс, Обн. ДВ, бр. 59 от 20.07.2007 г., в сила от 01.03.2008 г., с посл. изм. и доп.
[20] Федерална търговска комисия на САЩ. Agreement Containing Consent Order от 4.09.2014 г. по преписка № 122-3237, In the Matter of Google Inc. [онлайн]. [Последно посетен на 15.08.2026 г.]. Достъпно на интернет адрес: https://www.ftc.gov/news-events/news/press-releases/2014/09/google-refund-consumers-least-19-million-settle-ftc-complaint-it-unlawfully-billed-parents-childrens

продажби са окончателни и не се допускат връщания и възстановявания на средства.[21] Доколкото такава клауза изключва задължително установени права на потребителя, тя е неравноправна по смисъла на чл. 143 ЗЗП и като такава е нищожна съгласно чл. 146, ал. 1 ЗЗП. Възстановяването на средства по вътрешните правила на платформите е търговска практика, а не изпълнение на правно задължение и не замества гражданскоправната защита.

4. Поредицата от микротранзакции като едно цяло

Разгледаните дотук въпроси изхождат от една единична сделка. Практиката обаче поставя друга хипотеза, която е и най-честата: не една покупка, а стотици, извършени в продължение на седмици или месеци от едно и също устройство и с един и същ платежен инструмент. Всяка от тях, взета поотделно, е самостоятелен договор и подлежи на самостоятелна преценка. Оттук произтичат три последици. Първата е имуществена. При покупка в магазин родителят вижда стоката и касовата бележка, т.е. разходът е видим в момента, в който се прави. При микротранзакциите не е така: всяка отделна сума е малка, картата е запаметена и не се иска потвърждение, а извлечението от сметката идва в края на месеца. Затова сборът се натрупва, без някой да го забележи. Именно в това се състои разликата с обикновената дребна сделка – при нея незначителната стойност е и естествена граница на разхода, а тук такава граница липсва.

Втората последица е свързана със срока. Съгласно чл. 32, ал. 2 ЗЗД тригодишният срок започва да тече от навършването на пълнолетие и е един и същ за всички сделки, сключени преди това. Затова няма значение, че между първата и последната покупка е минала година или две, срокът за всички тях започва в един и същи ден. В това отношение положението на детето е по-благоприятно, отколкото изглежда на пръв поглед. Третата последица пък засяга самата преценка за дребност. Ако всяка покупка се гледа отделно, отговорът е предрешен: всяка сума е малка, значи всяка сделка е валидна. Затова изразеното погоре разбиране, че поредицата се преценява като едно цяло, има и практическо значение. То е единственият начин разходът да бъде преценен такъв, какъвто е в действителност.

Този подход намира опора и в позицията на европейските институции. В цитираната резолюция Европейският парламент отбелязва, че използването на междинни вътрешноприложни валути затруднява преценката на действителната стойност на сделката и на реалната цена на всяка отделна покупка, и приканва Комисията да уреди рисковете, свързани с вътрешноприложните валути и микротранзакциите, достъпни за непълнолетни лица. Т.е. самият европейски законодател признава, че отделната микротранзакция не разкрива истинския размер на разхода.

V. Заключение и предложения de lege ferenda

От казаното дотук следва един основен извод. Българското гражданско право разполага с достатъчно средства за защита на децата при правни действия в електронна среда. Тези средства обаче са създадени за среда, в която дееспособността може да бъде проверена, а даденото може да бъде върнато. И двете предпоставки отсъстват в интернет. Резултатът е закрила, която съществува, но трудно се осъществява: недействителността е налице, но

[21] Общи условия на Google Play [онлайн]. [Последно посетен на 15.08.2026 г.]. Достъпни на интернет адрес: https://play.google/intl/ALL_bg/play-terms/

трудно се доказва, а дори когато бъде доказана, връщането на даденото остава непълно. Върху тази основа могат да се формулират следните предложения: **първо –** да се въведе законов критерий за „обикновена дребна сделка" в чл. 4, ал. 2 ЗЛС чрез стойностен праг, обвързан с минималната работна заплата. Изричното уреждане на дребните сделки и по отношение на малолетните би премахнало и съществуващата разлика между чл. 3, ал. 2 и чл. 4, ал. 2 ЗЛС; **второ – д**а се установи задължение за доставчиците на цифрово съдържание да изискват ново потвърждение на самоличността от титуляря на платежния инструмент при всяко плащане над законовия праг, когато се използва предварително запаметен платежен инструмент. Такова изискване не зависи от това дали доставчикът знае възрастта на потребителя, и затова действа и в случаите, в които възрастта е укрита; **трето –** да се предвиди задължение на доставчика да съхранява за определен срок данните за обстоятелствата на всяка транзакция и да ги предоставя при поискване, тъй като само той разполага с тях. Неизпълнението следва да води до презумпция, че оспорената транзакция е извършена от ненавършило пълнолетие лице; *четвърто* **–** да се приеме специално правило за връщането на даденото при цифрово съдържание, което да задължава търговеца да върне платената сума срещу заличаване на цифровия актив от профила и *пето* **–** да се възприеме единен механизъм за удостоверяване на възрастта на европейско равнище, при спазване на принципите за свеждане на данните до минимум и за най-добрия интерес на детето.

Дотогава защитата на децата в цифровата среда ще продължи да зависи не толкова от гражданскоправните искове, колкото от готовността на родителите да контролират платежните си инструменти. Това е практично, но не е правно решение.